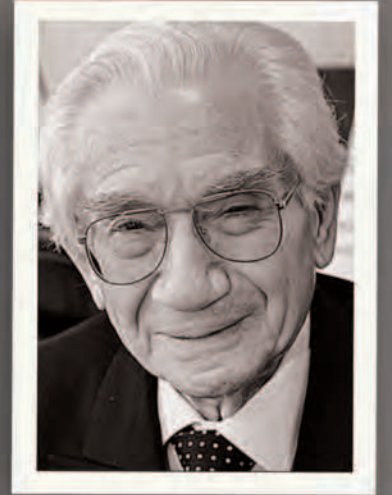
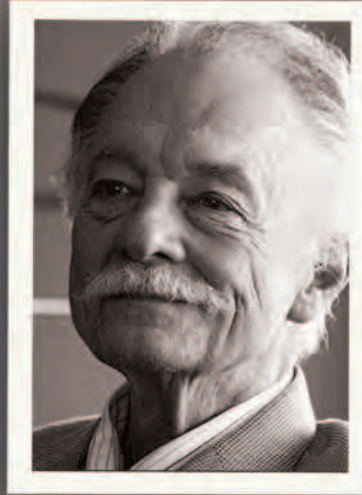

ÜSKÜDAR

KÜLTÜR, SANAT VE MEDENİYET DERGİSİ 13

Düşünce ve Sanat Dünyamızda

Hazan Rüzgarı

Gelenekselden
Güncele
Sanatın
Penceresi

Editörden

Merhaba...

Sizleri Üsküdar'ın on üçüncü sayısında buluşmanın memnuniyet ve heyecanı içerisinde selamlıyoruz.

Üsküdar Dergisi on üçüncü sayısında da ilk sayısında olduğu gibi hem Üsküdar'ın, hem de İstanbul başta olmak üzere tüm cihanın kadim tarihini ve kültürel birikimini anlamayı, anlamlandırmayı, günümüze taşıyıp geleceğe aktarmayı ve bunu yaparken sizleri şahit tutmayı görev edinmiştir.

2021 yılı fikir ve sanat dünyamız için adeta hazan mevsimi olmuş, toplumumuzun önemli simaları bir bir aramızdan çekilmeye başlamıştır. Dergimizin bu sayısında vefâyât bölümünü bu insanlara ayırdık. Sezai Karakoç, Teoman Duralı, Mustafa Yazgan, Alaeddin Yavaşca gibi sanat ve fikir dünyamızın kayıplarını andığımız yazılarımızı dikkatinize sunuyoruz.

Derginin ikinci bölümü ise genellikle birbirine zıt meclislerde zikredilmeye gayret (!) gösterilen geleneksel ve modern sanatlar. Bu minvalde yazarlarımızın her iki saha için de değerlendirmeleri, gençliğin geleneksel sanatlarla ilişkisi, teknolojinin geleneksel sanatlarda kullanımı, zanaat ve sanat ilişkisi ve “eser”in hukuki durumuyla ilgili yazılar kaleme alındı.

Önceki sayılarımızda olduğu gibi hem Üsküdar'ın hem Türkiye'nin manevi dünyasına, tarihine ve kültürüne dair yazılarımız derginin diğer bir ağırlık noktasını oluşturuyor. Bunun yanında fikir, sanat ve edebiyat konulu yazılarımız da bu sayıyı zenginleştiren çalışmalar olarak dergimizde yer almaktadır.

Bizi sizlerle buluşturmak için, samimiyet ve sabırla gayret eden Üsküdar Belediye Başkanımıza ve mesai arkadaşlarına teşekkür ediyor, yeni sayımızda buluşmak niyazıyla hepinizi kemali hürmet ve muhabbetle selamlıyoruz.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ADINA SAHİBİ
Hilmi Türkmen

YAYIN KURULU
Ahmet Emre Bilgili
Beşir Ayvazoğlu
Coşkun Yılmaz
Erhan Afyoncu
Hayati Develi
İskender Pala
M. Fatih Andı
Mustafa S. Küçükbaşçı
Özkul Eren
Yunus Uğur

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
M. Fatih Andı • Coşkun Yılmaz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mesut Meyveci
Hüseyin Hilmi Erdem

EDİTÖR
Serkan Osmanlioğlu

GRAFİK TASARIM
Özkul Eren

FOTOĞRAF
Esat Coşkun
Üsküdar Belediyesi Arşivi
SMEY Arşivi

GRAFİK UYGULAMA
SMEY
Bülent Avnamak

2021-2

BASKI
Hat Baskı Sanatları
Litros Yolu 2 Matbaacılar Sitesi A Blok No: ZA 5
Topkapı-İSTANBUL
Tel: 0212 567 77 66 - 674 58 56 • Faks: 0212 613 75 96
www.hatbaski.com

**ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ**

İLETİŞİM
Üsküdar Belediyesi
Kültür İşleri Müdürlüğü
Mimar Sinan Mah.
Çavuşdere Cad. No: 35
Tel: +90 216 531 30 00
Web: www.uskudar.bel.tr
e-mail: uskudardergisi@uskudar.bel.tr

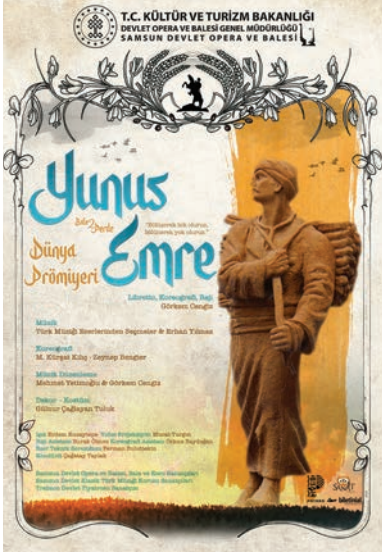
“Dergide yayınlanan yazılara şu linkten ulaşabilirsiniz:
<https://independent.academia.edu/UskudarDergisi>”

İçindekiler

10

Hayati Develi

**Geldi Geçti
Yılım Benim**

92

Çiğdem Önkol Ertunç
Rıdvan Ak

**Geleneksel Sanatlara Dair
Bir Değerlendirme**

86

Ayşe Çıpan Büyükcım

**Tanpınar
Romanlarının Daimî
Yan Rolü: Apartmanlar**

04 Bir Resim, Üç Yorum

Beşir Ayvazoğlu, M. Fatih Andı, Coşkun Yılmaz

**16 Hırka-ı Saadet Dairesi ve Emanât-ı Mukaddese
Devr-i Cumhuriyette "Mahrem" mi Olmuştu?**

İsmail Kara

27 Sezai Karakoç'un Vefatına Tarih

İskender Pala

28 Bir Fecir Mimarı: Sezai Karakoç

Yılmaz Daşcıoğlu

32 Yaşamıyor Gibi Yaşayarak Bir Davanın Sesi Olmak: Sezai Karakoç

Özlem Fedai

39 Sezai Karakoç Bizi Neye Davet Ediyor

Dursun Ali Tökel

**44 "Hay Bin Yakzan" dan "Diriliş" e: Karakoç Düşüncesinde Kendilik Bilinci,
Varlık Tasavvuru ve Medeniyet Anlayışı**

Mesut Koçak

49 Sezai Karakoç'un İzinde Sanat ve Edebiyatla Dirilmek

Rumeysa Cansever

148

Hatimed Miral

Jackson Pollock ve Sanatsal Üretim Sınırları

170

Serkan Osmanlıođlu

A. Haluk Dursun Kütüphanesi

54 **Bir Diriliş Kitabı: Yitik Cennet**

Zeynep Topal

58 **Sezai Karakoç Niçin Büyüktür?**

Mustafa Kara

60 **Üstad Sezai Karakoç'a Üç Ziyaretin Hatırası**

Ahmet Emre Bilgili

66 **Büyükdağ**

Ömer Fatih Andı

68 **Älem Öldü, Bilge Dirildi**

Mücahit Erboğa

107 **Geleneksel Sanatlar ve Gençlik: Sorun Nerede?**

Gülnihal Küpeli

111 **Geleneksel Sanat ve Zanaat İlişkisi**

Seher Aşıcı

122 **Geleneksel Sanatlarda Teknoloji Kullanımı**

Savaş Çevik

128 **Sanat Pratiğinin Dönüşümü: Sanat ve Tasarım İlişkisi**

Hanıza Algül

133 **Karşıdan Bakmak: Çağdaş Sanat ve Kolektif Bellek Üzerine Bir Deneme**

Sena Kaplan

138 **10 Sanatçıda Ortadoğu**

Samet Karagöz

158 **Sanat Eserlerinde Eser Kavramının Çerçevesi ve Geleneksel Sanatlar**

Ahmet Akcan

165 **Üsküdarlı Çocuklarımızın Eğlenceli Bilgi Yuvası Çocuk Kütüphaneleri**

Yakup Öksüz

173 **11. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu**

Serkan Osmanlıođlu

Gülnihal Küpeli

Geleneksel Sanatlar ve Gençlik: Sorun Nerede?

*İnsan aklının
mutlak
üstünlüğüne
vurgu
yapan
Aydınlanma
düşüncesi, yeni
bir
toplum, yeni bir
insan modeli inşa
etmeyi
hedeflerken,
geleneği eski ve
değişmeyen,
hatta köhne
olarak görmekte,
sanatı ve
düşünceyi
yenilik üzerine
kurgulamaktadır.*

Kendini her gün aynı anlamsız işi yapan, beş bin kişilik bir ailenin dikkat çekemeyen mutsuz çocuğu olarak tanımlayan AntZ, 1998 yapımı bir bilgisayar animasyonudur. Karınca kolonisinin toplu çalışma ahlâkı ile kendi bireyselliğini uzlaştırmaya çalışan Z'nin bakış açısından anlatılan film, kendini mutsuz ve değersiz hisseden karınca Z ile psikologunun manifesto mahiyetindeki diyalogu ile başlar. Temsili modernlik algısı üzerinden oluşturulan sunî geleneksel yapı sert biçimde eleştirilir. Karınca Z'nin zaman zaman seyirciye sorduğu sorularla konu sosyolojik ve felsefi bir taban üzerine de oturtulur. Eski olan karanlık, köhne, zorba ve kurallara tabiyken, yenilik özgürlük olarak ifade edilir. Bir tarafta kahramanlık övgüsüyle verilen modern insan, diğer tarafta dansı bile kurallara göre yapan geleneksel yapı vardır. Kavramlardan birinin aydınlık yüzü anlatılırken, diğerinin karanlık tarafına değinilir. Nihayet filmin sonunda verilen mesajla, başlangıçta karınca Z'nin psikologuyla yaptığı diyalogdaki bireysel aklın, geleneği reddediş söylemleri ile konu mühürlenir.

Peki, meseleye tersinden yaptığımız bir okumayla bakarsak, karınca Z'nin mutsuzluğu, modern dünyanın bireyselliği içinde, yalnızlık duygusuyla aidiyet hissini kaybetmiş olduğundan olabilir mi acaba?

Bana sorarsanız her iki bakış açısı da kavramları hangi değerler üzerinden okuduğunuza göre değişebilecek sonuçlara işaret etmektedir. Karanlık bir Orta Çağ yaşamamış, kilise egemenliğine başkaldırı niteliğinde, bireysel aklın mutlak üstünlüğüne vurgu yapmak zorunluluğu hissetmemiş Doğu toplumları için Aydınlanma ve onun gelişim şekli olan Modernizm ne kadar kibirli ve sakil duruyorsa, metafizik düşünce merkezli bir toplum yapısını dışlayan modern Batı için de geleneğin birleştirici gücünün, aidiyet tasavvurunun anlaşılması bir o kadar zordur.

Seyyid Hüseyin Nasr gelenek, insanı ilahi olana bağlama, aynı zamanda zâhirî ve bâtınî olanı aktarma gayretindedir derken, çağdaş düşünürlerden Daryush Shayegan Yaralı Bilinç adlı kitabında 18. yüzyıldaki Aydınlanma'nın

Geleneksel Sanatlar ve Gençlik: Sorun Nerede?

gelenek üzerindeki tahrifatına vurgu yapmaktadır. Batı kültürüne nazaran çok daha eskiye dayalı ve köklü bir uygarlık olmasına rağmen Doğu kültürünün taşıyıcılarının, Aydınlanma devrimi ile birlikte sendelediğini, sonunda da kültürel şizofreni yaşadıklarını öne sürer. T.S. Eliot ise “gelenek hiçbir gayret sarf etmeksizin edinilecek bir miras değildir. Hatta önce ‘tarih şuuru’nu geliştirmeye ihtiyaç vardır. Tarih şuuru ise sadece ‘geçmiş’in geçmişliğini bilmek değil, onun ‘hâl’ üzere de var olduğunu anlamak demektir” sözleriyle öncelikle şuurlu olmaya dikkat çeker. Geleneğin aydınlanma döneminde haksız suçlamalara maruz bırakıldığını savunanlardan Edward Shils’de “Bir tarafta bilimsel bilgiye dayalı rasyonalite, diğer

yanda gelenek ile özdeşleştirilen cehalet, anti-tez olarak sakıncalı bir şekilde hep birbirlerinin karşısına konulmuştur” demektedir.

İnsan aklının mutlak üstünlüğüne vurgu yapan Aydınlanma düşüncesi, yeni bir toplum, yeni bir insan modeli inşa etmeyi hedeflerken, geleneği eski ve değişmeyen, hatta köhne olarak görmekte, sanatı ve düşünceyi yenilik üzerine kurgulamaktadır. Avrupa merkezli bu düşünce ile dünya, bilgi toplumu olarak adlandırılan bir sürece girmiş, bir bakıma gençlere ister sanatsal/estetik, isterse diğer yaratıcı alanlarda “kendi çabanızla bilgi tecrübe ve becerinizi geliştirin, bireysel deneyimlerinizi yaşayın ve geleceğinizi kurun” denilmiştir.

Oysa bireyselliğe vurgu yapan, ama donanımı olmayan bir gencin, bu beklenti karşısında kendini köksüz, içinde yaşadığı kültüre yabancılaşmış hissetmesi kaçınılmaz bir hâl almıştır. Bu bağlamda ülkemiz insanı, hem Aydınlanma hem de akabinde gelişen modernleşme sürecinde metafizik bütünlükten kopuşlar yaşamış, daha da önemlisi sonradan etkilerini göreceğimiz bir kimlik problemi ile karşı karşıya bırakılmıştır.

Bugün hala entelektüel çevrenin bile zihnini karıştıran Aydınlanma, Modernizm, Postmodernizm gibi kavramlar ile geleneğin değerleri arasına sıkışmış gençler, üzerlerinde tarif edemedikleri bir huzursuzluk hali olduğundan şikâyet etmektedirler. Bunun sebeplerinden biri de insanın kendine yabancılaşmasıdır. Ahmet İnam'ın deyişiyle kendine yabancılaşma, insanın "gönlüyle bağını koparma" halidir. Yine bu konu üzerine düşünen Alain Touraine da yabancılaşmayı "yoksunluğun bilinci değil, bilincin yoksunluğu" olarak tanımlar. Üstelik ısrarla üzerinde durulan bireysellik, Modernizmin kişiye yansıyan sadece bir yüzüdür. Bahsi geçen farklı görüşlerin bulunduğu ortak nokta ise belki de insanın metafizik alandan kopartılarak yalnızlaştırıldığı üzerinedir. Öyle olmasaydı Birleşik Krallık'ta "Yalnızlık Bakanlığı" kurulması mümkün olabilir miydi?

Konuya bu bağlamda yaklaşıldığında, günümüz Türkiye'sinde geleneksel sanatlarla meşgul olan gençlerin problemlerinden biri, kendi kültürüne karşı yabancılaşma halidir demek de yanlış olmayacaktır. Biliyoruz ki özüne ait değerlerden uzaklaşmış her insan, kendini başka kültürlerin diliyle anlama veya anlatma çabasına girmeye mahkûmdur. Böyle olmasının bir müsebbibi de hızla

gelişen teknolojiye ayak uyduramayan ve fikir bazındaki problemlere çözüm üretmede yetersiz kaldığı için sunulanı kabul etmek zorunda kalan entelektüellerdir. Modernliğin etkin olduğu birkaç yüzyıldan sonra yine modernliğin kendisinden duyulan rahatsızlığın gündemde olması bizlere şu soruyu sordurmaktadır; peki şimdi ne olacak? Modern ile gelenek kavramları arasında sıkışmış bir kuşağın çocukları olarak genç sanatçılar ne yapacaklar? Yaşadıkları çağa uygun, mânaya yabancılaşmamış yeni bir biçim ortaya koyabilecekler mi?

Felsefî tartışmaların çoğu göstermektedir ki kuşaklar arası yaşanan sorunların en başında ortak bir sanat dili oluşturulamaması gelmektedir. Oysa hemen her kuşak arasında irili ufaklı yaşanan bu çatışmalarının bir epistemolojisi vardır. Son otuz yılda bu fark fazlasıyla açıldığından aynı çağın sanatçıları birbirini anlamaya çalışırken diğer zamanlara göre daha fazla zorlanmış olabilir. Hızla gelişen teknolojinin içine doğan ve bugün Z kuşağı olarak tanımlanan genç nesil, çağdaşlarıyla anlaşabildikleri bir dijital sanat dili oluşturmayı başarmış olsalar da sadece yeniye odaklı, bilginin sağlamlığından öte, hızıyla ilgili olmaları ve birer teknoloji kölesine dönüştükleri yönünde sert eleştirilere maruz kalmaktadırlar. Hızı seven, teknoloji kültürünü "tekno" kültürüne dönüştürerek kavramın içindeki mantık, felsefe, matematik bilim ile alakalı boyutları edilgen, materyal boyutunu ise daha etken hale getiren yeni nesil, tekno kültür bağlamında kuşaklar arası çatışmanın da tartışmasız galibi olmuştur. Bütün bunlar olurken geleneğin köhne, modası geçmiş, yeninin ise çağdaş ve modern olmakla eşdeğer tutulduğu düşünce akımları, ne yazık ki hala yaşadığımız

Geleneksel Sanatlar ve Gençlik: Sorun Nerede?

toplumun değerleri çerçevesinde yeteri kadar tartışılmadan kabul görmeye devam etmektedir. Diğer taraftan hız ve görsel algının çok aktif olduğu bu dönemde, geleneksel sanatların motivasyon kaynağı bazı değerler de sarsıntı yaşar. Usta-çırak ilişkisinin üç asır önce ömrü tükenmiş gibi algılanması, sanattaki derin tecrübeyi de yok saydığından değişim, dönüşüm, etkileşim gibi kavramlar, popülizm ve kopyacılığa

yenik düşmektedir. Geleneksel sanatların hareket kaynağının Türk-İslâm düşüncesi olduğu ancak yaşadığı çağın estetik algısı ve kültürel değerleri üzerine şekillendiği, özgün eserlerin aynı zamanda el becerisi de gerektirdiği ama sadece buna dayalı gelişim gösteremeyeceği gibi kavramlar artık gençlerin konusu olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla hem materyali hem de anlatım dili farklılaşan bu yeni nesli, geleneksel sanatlar kavramı veya Türk/İslâm sanatları düşüncesi üzerinde tutabilmek de aynı oranda zorlaşır.

Sonuç olarak her yeni düşünce geçmiş ile bağlarını kurmak zorundadır. Ancak “geleneksel olan değiştirilemez” yanlılığı üzerine kurulacak her cümle de bizi bir başka yanlışa götürecektir. Hatayı hata ile düzeltmeyeceğimiz düsturundan hareketle kadim bilgiye sahip çıkmak, yenilik arayanlar için vazgeçilmez olmalıdır. Zira yeni sayılan şeylerin bir kısmı da iyice unutulmuş eskiler olduğuna göre geleceği oluşturmak, ancak geçmişi iyi bilmek, ona hâkim olmakla sağlanacaktır. Tabii ki kavramların bizim için ne ifade ettiği üzerine yeniden düşünmek, Gelenek nedir? Sınırları nerede başlar, nerede biter? Statik midir, yoksa değişebilen bir şey mi? Geleneksel Sanatlar derken biz neyi kastediyoruz, gençler ne anlıyor? gibi genişletilmiş pek çok soruyu yine gençlerin içinde bulunduğu platformlarda tartışmadan, bu güne ait yeni veriler oluşturmamız mümkün görünmemektedir. Daha da önemlisi ortaya çıkacak sonuçları gençlerin anlayabileceği biçimde ifade edemezsek Portekizli yazar Jose Saramago'nun Körlük romanında geçen ve bütün kente bir salgın olarak yayılan, öldürücü olmasa da tüm ahlâkî değerleri yok etmeyi başaran hastalığa tutulmamız kaçınılmaz olacaktır.

Mimar Sinan Mah. Çavuşdere Cad. No: 35 Üsküdar/İSTANBUL